

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2011
YEARBOOK

ГОДИНА 2

VOLUME II

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF PHILOLOGY**

За издавачот:

Проф д-р Виолета Димова

Издавачки совет

Проф. д-р Саша Митрев
Проф. д-р Блажо Боев
Проф. д-р Лилјана Колева-Гудева
Проф. д-р Виолета Димова
Доц. д-р Јованка Денкова
Доц. д-р Махмут Челик
Доц. д-р Ранко Младеноски
М-р Ристо Костуранов

Редакциски одбор

Проф. д-р Виолета Димова
Доц. д-р Толе Белчев
Доц. д-р Билјана Ивановска
Доц. д-р Јованка Денкова
Доц. д-р Душко Алексовски
Доц. д-р Марија Леонтиќ
Доц. д-р Нина Даскаловска
М-р Весна Коцева

Главен уредник

Доц. д-р Ранко Младеноски

Одговорен уредник

Доц. д-р Толе Белчев

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
Доц. д-р Марија Кукубајска
(англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров
Благој Михов

Печати

Печатница „Европа 92“ - Кочани
Тираж - 300 примероци

Редакција и администрација
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бб
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Editorial board

Prof. Saša Mitrev, Ph.D.
Prof. Blazo Boev, Ph.D.
Prof. Liljana Koleva-Gudeva, Ph.D.
Prof. Violeta Dimova, Ph.D.
Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph.D.
Ass. Prof. Mahmut Chelik, Ph.D.
Ass. Prof. Ranko Mladenoski, Ph.D.
Risto Kosturanov, M.Sc.

Editorial staff

Prof. Violeta Dimova, Ph.D.
Ass. Prof. Tole Belcev, Ph.D.
Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph.D.
Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph.D.
Ass. Prof. Dusko Aleksovski, Ph.D.
Ass. Prof. Marija Leontic, Ph.D.
Ass. Prof. Nina Daskalovska, Ph.D.
Vesna Koceva, M.A.

Managing editor

Ass. Prof. Ranko Mladenoski, Ph.D.

Editor in chief

Ass. Prof. Tole Belcev, Ph.D.

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasovska
(Macedonian)
Ass. Prof. Marija Kukubajska, Ph.D.
(English)

Technical editor

Slave Dimitrov
Blagoj Mihov

Printing

„Evropa 92“ - Kocani
Printing No 300

Address of the editorial office

Goce Delcev University – Štip
Faculty of philology
Krste Misirkov b.b.,
PO box 201, 2000 Štip,
R. of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENT

- д-р Виолета Димова, д-р Јованка Денкова**
КОМУНИКАЦИЈАТА УЧЕНИК - ЛИТЕРАТУРНО ДЕЛО -
НАСТАВНИК, ОСНОВА НА СОВРЕМЕНИТЕ ПРИСТАПИ
ВО НАСТАВАТА ПО ЛИТЕРАТУРА
Violeta Dimova, Ph.D., Jovanka Denkova, Ph.D.
THE COMMUNICATION: STUDENT LITERARY WORK
TEACHER, A BASIS FOR THE MODERN APPROACHES IN
THE TEACHING OF LITERATURE9
- д-р Петер Рау**
ПОВРЗАНОСТ СО ИСТОРИЈАТА. МЕТОДОЛОГИЈА И
СИСТЕМАТИКА НА ИМЕНУВАЊЕТО ВО ДЕЛАТА НА
ТОМАС МАН
Peter Rau, Ph.D.
THE LINKS WITH THE HISTORY. METHODOLOGY AND
SYSTEMATICS OF THE NAMING IN THE WORKS OF
THOMAS MANN17
- д-р Ранко Младеноски**
АЛЕКСАНДАР III МАКЕДОНСКИ ВО ПРОЕКТОТ
„ВЕДА СЛОВЕНА“ НА ВЕРКОВИЌ И ГОЛОГАНОВ
Ranko Mladenoski, Ph.D.
ALEXANDER III OF MACEDON IN THE PROJECT
„VEDA SLOVENA“ BY VERKOVIK AND GOLOGANOV27
- д-р Махмут Челик, д-р Јованка Денкова**
ДЕЦАТА НА ТУРСКАТА ЗАЕДНИЦА И ТУРСКОТО
НАРОДНО ТВОРЕШТВО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Mahmut Chelik, Ph.D., Jovanka Denkova, Ph.D.
THE CHILDREN OF THE TURKISH COMMUNITY AND
TURKISH FOLK ART IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA.....37
- м-р Ева Велинова**
ЛЕГЕНДАТА ЗА РОЛАНД ВО ФРАНЦУСКО-ИТАЛИЈАНСКИ
КОНТЕКСТ: ОД СРЕДНОВЕКОВНА ВИТЕШКА ЕПИКА ДО
РЕНЕСАНСНА ИРОНИЈА
Eva Velinova, M.A.
THE LEGEND OF ROLAND IN FRENCH-ITALIAN
CONTEXT: FROM MEDIEVAL KNIGHTLY EPIC TO
RENAISSANCE IRONY43

- д-р Јованка Денкова, д-р Виолета Димова**
ГОВОРОТ НА ОМРАЗАТА И НЕТОЛЕРАНЦИЈАТА ВО
МАКЕДОНСКАТА ЛИТЕРАТУРА ЗА ДЕЦА И МЛАДИ
Jovanka Denkova, Ph.D., Violeta Dimova, Ph.D.
THE SPEECH OF HATE AND INTOLERANCE IN MACEDONIAN
LITERATURE FOR CHILDREN AND YOUTH51
- м-р Дијана Никодиновска**
ВРЕДНОСНАТА ОСКА ДОБРО/ЛОШО ВО ИТАЛИЈАНСКИТЕ
И ВО МАКЕДОНСКИТЕ ПОСЛОВИЦИ
Dijana Nikodinovska, M.A.
THE AXIOLOGICAL AXIS GOOD/BAD IN ITALIAN AND
MACEDONIAN PROVERBS61
- д-р Јованка Денкова, д-р Махмут Челик**
ЗЛОБНАТА ЖЕНА ВО МАКЕДОНСКИТЕ НАРОДНИ
СЕМЕЈНИ ПЕСНИ И ВО МАКЕДОНСКАТА НАРОДНА БАЛАДА
Jovanka Denkova, Ph.D., Mahmut Chelik, Ph.D.
EVIL WOMAN IN MACEDONIAN FAMILY FOLK SONGS
AND MACEDONIAN FOLK BALLADS73
- Драган Донеv**
КРИТИЧКА АНАЛИЗА НА МЕТАФОРАТА ВО
ПОЛИТИЧКИОТ ДИСКУРС
Dragan Donev
CRITICAL METAPHOR ANALYSIS IN POLITICAL DISCOURSE83
- д-р Толе Белчев, д-р Билјана Ивановска, Јакуп Лимани**
ОПИС ЗА НАСЕЛЕНОТО МЕСТО МЕРОВО, ЕТИМОЛОШКО
И ЈАЗИЧНО ОБЈАСНУВАЊЕ ЗА ОЈКОНИМОТ
Tole Belcev, Ph.D., Biljana Ivanovska, Ph.D., Jakup Limani
DESCRIPTION OF THE NAME OF THE PLACE MEROVO,
ETHYMOLOGICAL AND LINGUISTIC EXPLANATION OF
THE OIKONIM91
- д-р Емилија Бојковска**
ЗБОРОВНАТА ГРУПА ДЕТЕРМИНАТОРИ ВО
МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК
Emilija Vojkovska, Ph.D.
THE WORD CLASS DETERMINERS IN THE MACEDONIAN
AND IN THE GERMAN LANGUAGE99
- д-р Билјана Ивановска**
АНГЛИЦИЗМИТЕ ВО НАСТАВАТА ПО ГЕРМАНСКИ
ЈАЗИК КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК
Biljana Ivanovska, Ph.D.
ANGLICISMS IN TEACHING GERMAN LANGUAGE AS A
FOREIGN LANGUAGE109

д-р Марија Леонтиќ СТАТУСОТ НА ЛЕКЕМИТЕ СО ТУРСКИ СУФИКСИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ДЕНЕС Marija Leontic, Ph.D. THE STATUS OF THE LEXEMES IN TODAY'S MACEDONIAN LANGUAGE	115
д-р Билјана Ивановска, д-р Нина Даскаловска ВАЖНОСТА НА ЈАЗИКОТ И НА КУЛТУРАТА ВО СИСТЕМОТ НА ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА Biljana Ivanovska, Ph.D., Nina Daskalovska, Ph.D. THE IMPORTANCE OF LANGUAGE AND CULTURE IN THE HEALTH CARE DELIVERING SYSTEM	123
м-р Јане Јованов, Наташа Сарафова ВЛИЈАНИЕТО НА КРАТКИТЕ СМС ПОРАКИ ВРЗ СОВРЕМЕНИОТ МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК Jane Jovanov, M.A., Natasa Sarafova THE INFLUENCE OF SMS MESSAGES ON CONTEMPORARY MACEDONIAN	129
д-р Билјана Ивановска, д-р Валентина Илиева МЕДИЦИНСКА ТЕРМИНОЛОГИЈА – ВОВЕД, ОСНОВИ И ОПШТО ЗА ЈАЗИКОТ ВО МЕДИЦИНАТА Biljana Ivanovska, Ph.D., Valentina Ilieva, Ph.D. MEDICAL TERMINOLOGY – INTRODUCTION, FUNDAMENTALS AND LANGUAGE OF MEDICINE IN GENERAL	137
д-р Јагода Стрезовска, д-р Билјана Ивановска ОСВРТ ВРЗ ЈАЗИЧНОТО ВЛИЈАНИЕ ВО ГЕРМАНСКИОТ И МАКЕДОНСКИОТ СОВРЕМЕН ЈАЗИК Jagoda Strezovska, Ph.D., Biljana Ivanovska, Ph.D. OVERVIEW OF THE LINGUISTIC INFLUENCE IN MODERN GERMAN AND MACEDONIAN LANGUAGE	145
д-р Нина Даскаловска, д-р Билјана Ивановска ВИДОВИ НА НАСТАВНИ ПРОГРАМИ ПО СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ Nina Daskalovska, Ph.D., Biljana Ivanovska, Ph.D. TYPES OF LANGUAGE TEACHING SYLLABUSES	151
д-р Соња Петровска ДАЛИ НА НАШИТЕ УЧИЛИШТА ИМ СЕ ПОТРЕБНИ НАСТАВНИЦИ–ЛИДЕРИ? Sonja Petrovska, Ph.D. DO OUR SCHOOLS NEED TEACHERS – LEADERS?	159

д-р Нина Даскаловска МОДЕЛИ НА ПРОЦЕСОТ НА ЧИТАЊЕ Nina Daskalovska, Ph.D. READING MODELS	169
м-р Весна Коцева МЕТОДОТ ТАНДЕМ - АЛТЕРНАТИВЕН НАЧИН НА УЧЕЊЕ НА СТРАНСКИТЕ ЈАЗИЦИ Vesna Koceva, M.A. TANDEM METHOD ALTERNATIVE MANNER OF FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION	179
Елена Тупаревска ИДЕНТИТЕТОТ НА НАСТАВНИКОТ Elena Tuparevska TEACHER IDENTITY.....	185
м-р Марија Тодорова ИСТОРИСКИ И СОЦИЈАЛЕН АСПЕКТ НА ШПАНСКИОТ ЈАЗИК КАКО ДЕЛ ОД НАСТАВНАТА СОДРЖИНА Marija Todorova, M.A. HISTORICAL AND SOCIAL ASPECT OF SPANISH LANGUAGE IN THE TEACHING PROCESS	193
Сања Јованова СЕМЕЈСТВОТО КАКО КЛУЧЕН ФАКТОР ВО РАБОТАТА НА СОВРЕМЕНОТО УЧИЛИШТЕ Sanja Jovanova FAMULY AS A KEY FACTOR IN THE MODERN SCHOOL WORK	203
Марија Гркова НАЈЧЕСТИ ПРОБЛЕМИ ПРИ ИЗУЧУВАЊЕТО НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК КАКО СТРАНСКИ Marija Grkova THE MOST COMMON PROBLEMS IN LEARNING OF THE MACEDONIAN LANGUAGE AS A FOREIGN	211
Јадранка Тодевска МЕМОРИЈАТА CONDITIO SINE QUA NON ЗА ТОЛКУВАЧИТЕ Jadranka Todevska THE MEMORY – CONDITIO SINE QUA NON FOR THE INTERPRETERS	221

м-р Драгана Кузмановска, м-р Даринка Веселинова, Биљана Петковска РАЗГРАНИЧУВАЊЕ НА ПОИМИТЕ ПРЕВЕДУВАЊЕ И ТОЛКУВАЊЕ Dragana Kuzmanovska, M.A., Darinka Veselinova, M.A., Biljana Petkovskaj DISTINGUISH THE CONCEPTS OF TRANSLATION AND INTERPRETATION	131
м-р Даринка Веселинова ТОЛКУВАЧКИ ПРОБЛЕМИ Darinka Veselinova, M.A. PROBLEMS IN THE INTERPRETING	239
Костадин Голаков ВИДОВИ НА ПРЕВОД Kostadin Golakov TYPES OF TRANSLATION	247
Јована Караникиќ СТУДИИТЕ НА ЛАУРА САЛМОН КОВАРСКИ ЗА ПРЕВОД НА СОПСТВЕНИТЕ ИМИЊА И НИВНА ПРИМЕНА ВО ПРЕВОДИТЕ ОД МАКЕДОНСКАТА КНИЖЕВНОСТ НА ИТАЛИЈАНСКИ ЈАЗИК Jovana Karanikikj THE STUDIES OF LAURA SALMON KOVARSKI ABOUT TRANSLATION OF PROPER NAMES AND THEIR APPLICATION IN THE TRANSLATIONS OF MACEDONIAN LITERATURE IN ITALIAN	255
д-р Марија Емилија Кукубајска АМЕРИКАНСКИ СТУДИИ: ИЛЕГАЛНИТЕ ДРОГИ МЕЃУ АМЕРИКАНСКАТА МЛАДИНА Marija-Emilija Kukubajska, Ph.D. AMERICAN STUDIES: ILLEGAL DRUGS AMONG YOUNG AMERICANS	265
д-р Трајче Нацев ВОДОСНАБДУВАЊЕТО И ОДВОДНИТЕ КАНАЛИ ВО ГРАДОТ БАРГАЛА Trajce Nacev Ph.D. WATER SUPPLY AND CONVEYANCE AND DELIVERY CANALS IN THE TOWN OF BARGALA.....	273

811.163.3'373.45=512.161

Оригинален научен труд
Original research paper

СТАТУСОТ НА ЛЕКСЕМИТЕ СО ТУРСКИ СУФИКСИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ДЕНЕС

д-р Марија Леонтиќ¹

Апстракт: Лексичките заемки со турски суфикси квантитативно и квалитативно го имаат збогатено македонскиот јазик и голем дел од нив се употребуваат и денес во разновидни сфери. Процесот на восприемање и примена на лексичките заемки со турски суфикси се случуваше во долг временски период. Овој реферат ги опфаќа лексичките заемки со турски суфикси во поглед на временската оска, лексички заемки со турски суфикси во нестандартната лексика и лексички заемки со турски суфикси во поглед на функционалните стилови.

Клучни зборови: *турски суфикси, неутрална лексика, архаизми, историцизми, фамилијаризми, дијалектизми, арго, разговорен функционален стил, уметничколитературен функционален стил, публицистички функционален стил.*

THE STATUS OF THE LEXEMES IN TODAY'S MACEDONIAN LANGUAGE

Marija Leontic, Ph.D. ¹

Abstract: Lexical borrowings with Turkish suffixes have enriched the Macedonian language both in quantity and in quality and a large part are used today in different spheres. The process of perception and usage took place over a long period of time. This essay encompasses the lexical borrowings with Turkish suffixes with regard to the time scale, lexical borrowings with Turkish suffixes in the non-standard lexis and lexical borrowings with Turkish suffixes with regard to the functional styles.

Key words: *Turkish suffixes, neutral lexis, archaisms, historicism, familiarisms, dialectisms, argot, colloquia - functional style, artistic - literature style, publicist - functional style.*

1). Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.
Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip.

1. Вовед

Со внимателно читање на постојните разновидни речници на македонскиот јазик може да се согледа дека лексичките заемки со турски суфикси и лексемите градени по тој модел, квантитативно и квалитативно го збогатувале речничкиот состав на македонскиот јазик во периодот пред официјализирање на процесот на стандардизација на македонскиот јазик и во периодот по официјализирање на процесот на стандардизација на македонскиот јазик. Овој лексички фонд воедно го одразува времето, општествената состојба, материјалниот и културниот живот во кој се восприемале, адаптирале, селектирале, задржувале, исфрлале од употреба и мотивирале создавање на нови лексеми по пат на аналогија според новите потреби на говорителите.

Лексемите со турски суфикси во македонскиот јазик можат да се разгледаат како:

- лексички заемки со турски суфикси во поглед на временската оска;
- лексички заемки со турски суфикси во нестандартната лексика;
- лексички заемки со турски суфикси во поглед на функционалните стилови.

2. Лексички заемки со турски суфикси во поглед на временската оска

Во стандардизираниот лексички фонд кој се применува во официјалното општење и писмениот јазик, лексичките заемки со турски суфикси во поглед на временската оска може да бидат главно:

2.1. **Неутрална лексика**, која е надвременска, неврзана за кое било време. Пр. *бозација*, *бифеџија*, *зурлација*, *кавалџија*, *кафеџија*, *кираџија*, *малтерџија*, *пазарџија*, *тутунџија*, *шегаџија*, *бурекџија*, *занаџија*, *симитџија*, *кебапџија* и др.

2.2. **Архаизми**, кои се употребувале во минатото, а денес место нив се применуваат современи зборови. Пр. *безистенџија/дуќанџија*; *доганџија* / *соколар*; *капиџија/вратар*, *портир*; *мадемџија/рудар*; *саџија/поштар*; *унерџија/вешт*; *бичакџија/ножар*; *џумрукџија/цариник*, *небетџија/чувар*, *стражар*; *туфекџија/пушкар*, *оружар* и др.

2.3. **Историзми**, кои изразуваат територијална поделба или организација, институции, функции на лица, појави и предмети што се надминале со промената на општествениот поредок или осовременувањето на животот. Пр. *акинџија*, *апсанџија*, *бегликџија*, *бејтулмалџија*, *вирџиџија*, *дервенџија*, *дерухдеџија*, *ешкинџија*, *харачџија*, *топузџија*, *феселџија*, *вилаџија*, *гедикџија*, *валилак*, *баждарлак*, *беглак*, *беглербеглак*, *везирлак*, *кадилак*, *мудурлак*, *мутесарифлик*, *пашалак*, *спаилак* и др.

3. Лексички заемки со турски суфикси во нестандартната лексика

Во нестандартниот лексички фонд кој се употребува во секојдневното неофицијално општeње, односно во разговорниот јазик, лексичките заемки со турски суфикси се застапени со:

3.1. **Фамилијаризми**, кои им се познати на сите говорители кои живеат на една територија, а се применуваат кога сакаме да дадеме интимен, субјективен или експресивен израз на исказот. Фамилијаризмите имаат свои еквиваленти во стандардниот македонски јазик. Пр. *бадијалиција*/безделник; *бељаиција*/напасник; *џурулталија*/вревач; *зијанција*/штеточинец, пакосник; *комарција* / коцкар; *миразција*/наследник; *муабетција*/зборлив; *азганлија*/разуздан; *берикетлија*/плоден, плодороден; *гајлелија*/загрижен; *касметлија*/среќен; *мераклија*/љубител; *табиетлија*/кудлив; *таксиратлија*/несреќен; *фајделија*/корисен; *кефлија*/развеселен, расположен и др.

3.2. **Дијалектизми**, кои им се познати на говорителите кои живеат во одредена област во која се употребуваат, но другите говорители можат да ги разберат помалку или повеќе успешно. Присутни се и во уметничката литература доколку темата и времето што се обработуваат, наметнуваат авторот да примени дијалект за да биде делото автентично. Во македонската дијалектологија има богат фонд лексеми со турски суфикси. Дијалектизмите во најголем број случаи имаат свои соодветници во стандардниот македонски јазик. Пр. *накавчија* / молер; *јаланција* / лажливец; *лафчија* / зборлив; *аргафанлија* / лилјак, виолетов; *ачик-џозлија* / итар; *бегиритлија* / снаодлив; *вакатлија* / имашен; *генишилија* / спокоен; *заифлија* / плашлив; *инсанлија* / човечен; *јарамаслија* / немирен; *кедерлија* / болникав; *лафазанлија* / брборко; *немукаетлија* / немарен; *чичеклија* / цветен; *зулумлук* / злодело; *артиса* / преостане; *безердиса* / здодее; *џувендиса* / поверува и др. Според Ружа Паноска: „Кога го имаме предвид развитокот на македонскиот литературен јазик, го имаме предвид и тоа дека од дијалектите е одбрано сè што е типично, што има живот во себе и што може да се актуализира и да се афирмира во литературниот јазик. Но, процесот на црпењето од дијалектните резерви не е ниту прекинат ниту завршен. Меѓутоа можеме да констатираме дека дијалектизмите на извесен начин веќе се притеснети од општонародниот јазик, односно од литературниот”²

3.3. **Арго**, кој е познат само на поединци бидејќи е таен јазик на група луѓе. Пр. *станција*, *провалција* (лице што ограбува станови), *трскација* (момче што „лови” девојки), *прскација* (лице што зборува глупости) и др.

2). Паноска, Ружа. (1972). Дијалектните особености во прозата на некои македонски современи прозаисти. Македонски јазик - Скопје. Год. (23), 217.

За кој фонд лексички заемки со турски суфикси од стандардната или нестандардната лексика ќе се определи и ќе ги употреби говорителот, зависи од неговата социјална област на активност и општење, бидејќи секоја област карактеристично ги применува јазичните средства. Говорителот внимава на изборот и примената на јазичните средства за непречено и соодветно да комуницира со другите членови во неговата социјална област на активност и пошироко со другите членови на заедницата.

4. Лексички заемки со турски суфикси во поглед на функционалните стилови

Специфичниот избор и примена на јазичните средства спаѓа во доменот на функционалните стилови. Лексичките заемки со турски суфикси се употребуваат во следниве функционални стилови:³

4.1. **Разговорниот функционален стил** (разговорен јазик) се карактеризира со неофицијална, непосредна, спонтанa, експресивна, економична приватна реализација на јазикот што може да биде од наједноставен до култивирано-сложен, во говорена и во пишувана форма. Разговорниот јазик се одликува со голем број лексеми со турски суфикси, каде што најмногу доаѓаат до израз фамилијаризмите и дијалектизмите. За разговорниот функционален стил се особено карактеристични полиморфемните суфикси -џија/-чија и -лија. Пр., „Тој е голем *финтација*.”, „Ама е *лимонтабиетлија*.”, „Денес на пазар ја нападна еден *џепчија*.”, „Мајка му и татко му му даваат голем *џепарлак*”.

Лилјана Минова-Ѓуркова со право ќе истакне: „Од јасни причини, во овој функционален стил ќе го сретнеме *најстарото* и *најновото* од конкретниот јазик. Стандардниот јазик, кој се карактеризира со еластична стабилност, се наоѓа, од една страна, понапред од разговорниот прогласувајќи некои елементи за застарени, а од друга страна – оди по него, затоа што сè уште (во определени фази) не го примил новото, наложено од животот и веќе широко прифатено во разговорниот функционален стил”. Потоа Лилјана Минова-Ѓуркова истакнува: „Разговорниот функционален стил претставува непресушен извор за уметничката литература, како и за средствата за јавно општење, особено во поново време”.⁴ Според ова, лексичките заемки со турски суфикси кои се среќаваат во голем број во разговорниот функционален стил, реално е да се рефлектираат и да ги сретнеме во јазикот на уметничката литература и во јазикот на средствата за јавно информирање.

3). Сите термини во ова поглавје се усогласени со термините на Лилјана Минова-Ѓуркова, која голем дел од своето творештво го има посветено на оваа тема.

4). Ѓуркова Минова, Лилјана (2003). Стилистика на современиот македонски јазик. Магор - Скопје, 218-219.

4.2. **Уметничколитературниот функционален стил** (јазикот на уметничката литература) се одликува со создавање на уметничка литература (книжевност) во која се одразува речничкото богатство на јазикот со основните, секундарните и терцијалните значења на зборовите. Јазикот на уметничката литература содржи бројни лексеми со турски суфикси, посебно во делата кои го отсликуваат периодот на Османлиската Империја, но и во творбите кои го опишуваат современиот живот во различни средини, а во кои дијалектизмите доаѓаат до израз. Дијалектизмите со турски суфикси се применуваат за да се актуализира времето и средината во кое се одвива дејството, но и за да се постигне автентичност на исказите на ликовите во делото. Пример:

„...Најмногу земаше *ќеманеџијата*, после идеше ред на утот, па на *гарнетчијата* и, на крајот, дури беше *дајреџијата*. Таков си беше редот, од век, меѓу *чалгациите*...” (Иван Точко „Дајреџијата”)⁵

Со уметничколитературниот функционален стил се реализираат и литературните преводи и препеви од турски на македонски јазик, каде што турските лексеми со турски суфикси исто така заземаат видно место. Пример, во препевот на Илхами Емин:

Од град во град сè патувам
И шејхови се прашувам
Гурбетлакот силно гори
Види љубовта што ми стори.
(Јунус Емре „Чекорејќи в оган горам”)⁶

Тука сме должни да истакнеме дека лексеми со турски суфикси најмногу се наоѓаат во јазикот на народната литература. Пр.

Твоје лице лице,
дукат чело *амајлија*,
дукат чело *амајлија*,
руса коса *срмаллија*,
руса коса *срмаллија*,
танќи веѓи *гајтанлиш*
танќи веѓи *гајтанлиш*,
црни очи *бадемлиш*,

5). Настева Јашар, Оливера (1972). Функционирањето на турцизмите во македонскиот книжевен јазик. Македонски јазик - Скопје). Год. XXIII, 94.

6). Емре, Јунус. (1991). Да сакаме да нè сакаат. Препев од турски: Илхами Емин. Бирлик - Скопје, 225.

црни очи *бадемлии*,
твоја уста *шеќерлија*,
твоја уста *шеќерлија*,
бело грло *шербетлија*,
бело грло *шербетлија*,
рамна става *биналлија*.⁷
(„Ој, невесто јубавесто”)

4.3. **Публицистичкиот функционален стил** (јазикот на средствата за јавно информирање и на публицистиката) е наменет за информирање на аудиториумот на една говорна заедница (читатели, слушатели, гледачи) за важни или интересни настани од земјата или од странство. Јазикот на средствата за јавно информирање, посебно новинарскиот потстил, содржи бројни лексеми со турски суфикси. Ова се должи, пред сè, на фактот што во последно време во новинарскиот потстил се користат лексички елементи од разговорниот јазик за да се одбегне монотонија, да се привлече внимание и да се постигне живост и разновидност во изразот. Овој тренд посебно се согледува во новинарските наслови во кои лексемите со турски суфикси навистина се применуваат мајсторски за да се привлече вниманието на читателот. Пр. „*Гемисијата* Шатев одделен од илинденците”⁸, „*ФАМУ ќе ги обедини балканските филмации во Охрид*”⁹, „*Прегазен моторија*”¹⁰, „*Ранет гонел ништолција*”¹¹, „*Ловција* пронајден мртов”¹², „*Камионциите* ни ги тепаат, грчката полиција гледа”¹³, „*Митации* го олесниле буџетот за над 50 милиони евра”¹⁴, „*Моторциска* свадба во Водоча”¹⁵, „*Околу 1.500 идни академци од внатрешноста – кирации*”¹⁶, „*Ако му смрдат нозете на пубертетлијата* - ставете му ботокс!”¹⁷ и др. Но освен во наслови, овој вид на лексеми се користат и во текстот. Пр. „Помладиот Чокре е

7). (1962). Македонските мелографи од крајот на XX век. Редакција: Живко Фирфоф и Методија Симоновски. Институт за фолклор - Скопје, 140.

8). Дневник (Скопје). Бр. 3814, 08. XX 2008, 7.

9). Утрински весник (Скопје). Бр. 2711, 14-15. VX 2008, 17.

10). Вест (Скопје). Бр. 2381, 24-25. V 2008, 12.

11). Вест (Скопје). Бр. 2386, 30. V 2008, 12.

12). Дневник (Скопје). Бр. 3792, 13. XX 2008, 13.

13). Дневник (Скопје). Бр. 3666, 13. V 2008, 1.

14). Дневник (Скопје). Бр. 3657, 2. V 2008, 15.

15). Вест (Скопје). Бр. 2469, 9. XX 2008, 1.

16). Вечер (Скопје). Бр. 13916. 2. X. 2008, 9.

17). Вечер (Скопје). Бр. 13916. 2. X. 2008, 25.

познат скопски *шемаџија* и еден од најпожелните ергени во државата.”¹⁸, „*Филмаџиите* реагираат на оддолжувањето на постапката за нов директор, со што предупредуваат дека за новиот тоа ќе значи катастрофален почеток”.¹⁹

Исто така, и во крстозборите, кои спаѓаат во новинарскиот потстил, лексемите со турски суфикси се застапени со многу примери.

Во разговорниот, во уметничколитературниот и во публицистичкиот функционален стил се застапени лексеми со турски суфикси кои се карактеризираат со експресивност. Семантички, експресивните лексеми со турски суфикси можат да бидат:

- Деминутиви и хипокористици, кои означуваат мали или мили лица, животни и предмети, или позитивен однос кон нив. Пр. *алваџиче, бозаџивче, бостанџиче, гајдаџиче, гемиџиче, дуќанџиче, кавгаџивче, казанџиче, кафеџиче, меанџиче, арамличе, басмаличе, назлиџе* и др.
- Аугментативи и пејоративи, кои означуваат преувеличување на лица, животни и предмети, или негативен однос кон нив. Пр. *јабанџиџиче, пубертетлија, шмекарлак* и др.

Заклучок

Лексемите со турски суфикси во поглед на временската оска се застапени во неутралната лексика, архаизмите и историцизмите; во нестандардната лексика се застапени со фамилијаризмите, дијалектизмите, аргото; а во поглед на функционалните стилови се употребуваат во разговорниот функционален стил, уметничколитературниот функционален стил и публицистичкиот функционален стил.

Лексемите образувани со турски суфикси, и воопшто турцизмите, не се застапени во административниот и во научниот функционален стил, затоа што во историскиот развој на македонскиот јазик турцизмите сè повеќе го губеа своето неутрално обележје и стануваа стилски обоени. Оваа тенденција се случуваше во долг временски период паралелно со стандардизацијата на македонскиот јазик и осовременувањето на условите за живот и работа.

Библиографија

18). Вест (Скопје). Бр. 1597, 22. XX 2005.

19). Вест (Скопје). Бр. 2551, 17. XXX 2008, 17.

- Димитровски, Тодор, Корубин, Благоја, Стаматоски, Трајко (1986) *Речник на македонскиот јазик* – Македонска книга – Скопје.
- Ѓуркова Минова, Лилјана (2003) *Стилистика на современиот македонски јазик*. Магор – Скопје.
- Леонтиќ, Марија (2008) *Турските суфикси во македонскиот јазик со паралели од македонската патронимија и топонимија* (необјавена докторска дисертација). Универзитет „Свети Кирил и Методиј“ – Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје.
- Паноска, Ружа (1994) *Современ македонски јазик*. Универзитет „Свети Кирил и Методиј“ – Скопје.